

УДК:37.018.43(575.2)(04)

DOI 10.58649/1694-8033-2023-2(114)-31-36

БУРЖУЕВА А. К., БӨКӨБАЕВА А. К.

Ж. Баласагын атындагы КУУ^{1,2}

БУРЖУЕВА А. К., БОКОБАЕВА А. К.

КНУ им. Ж.Баласагына^{1,2}

BURJUEVA A.K., BOKOVAEVA A. K.

KNU J.Balasagyn^{1,2}

ORCID: 0009-0002-1532-1600, SPIN код 8584-7446¹

ORCID 0009-0005-1600-1491, SPIN код 5404-0576²

АРАЛЫКТАН ОКУТУУ: БҮГҮН ЖАНА ЭРТЕҢ

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ: СЕГОДНЯ И ЗАВТРА

DISTANCE LEARNING: TODAY AND TOMORROW

Аннотация: Макалa актуалдуу көйгөйгө – МКТнын формаларынын бири –аралыктан билим берүүнүн колдонуунун өсүшүнө арналган. Автор аралыктан окутуунун артыкчылыктары менен кемчиликтерин салыштырып гана тим болбостон аралыктан билим берүү курсун долбоорлоо тууралуу да кеп кылат. Өзгө иштеп чыккан аралыктан окутуу курсунун мисалында тубаса таланттуу балдар менен иштөөнүн уюштуруунун бир түрүн катары аралыктан окутуу технологияларын колдонуунун натыйжалуулугун көрсөтөт.

Аннотация: Статья посвящена актуальной проблеме – перспективам использования одной из форм ИКТ – дистанционного обучения. Автор сопоставляет достоинства и недостатки использования дистанционного обучения, рассказывает о проектировании дистанционного курса. На примере разработанного собственного дистанционного курса автор показывает эффективность использования дистанционных технологий обучения как одной из форм организации работы с одаренными детьми.

Abstract: The article is devoted to the actual problem – prospects use of one of the forms of ICT - distance learning. The author compares the advantages and disadvantages of using distance learning, talks about the design of a distance course. Using the example of his own distance course, the author shows the effectiveness of using distance learning technologies as one of the forms of organizing work with gifted children

Негизги сөздөр: билим берүүнүн маалыматтык технологиялары, аралыктык технологиялар, электрондук билим берүү курсу, тубаса таланттуу балдар.

Ключевые слова: информационные технологии обучения, дистанционные технологии, электронный образовательный курс, одаренные дети.

Keywords: information technologies of education, distance technologies, electronic educational course, gifted children.

Кандай гана коом болбосун таланттуу адамдар керек, коомдун милдети – анын бардык мүчөлөрүнүн жөндөмдүүлүктөрүн

карап чыгуу жана өнүктүрүү.

(А.Н. Колмогоров)

Интернет окутуунун пайда болушу - акыркы 500 жылдагы билим берүү технологиясындагы эң олуттуу өзгөрүүнүн жаратты, б.а. басма китеп пайда болгондон бери.

Бүгүнкү күндө интернет биздин жашообузга биротоло кирди. Заманбап мектеп окуучуларынын дээрлик баардыгы аны күнүмдүк жашоо-тиричилигинде жана билим алууда активдүү колдонушат. Ушуга байланыштуу мугалимдин алдында окуу процессин заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизинде уюштуруу, окуу процессинде интернет технологияларды колдонуу зарылчылыгы пайда болот. МКТны колдонуунун бир түрүн аралыктан билим берүү болуп саналат.

Аралыктан билим берүү же окутуу деген эмне? Педагогикалык адабияттарда аралыктан окутуу технологиялары деп билим алып жаткан педагогикалык эмес кызматкердин кыйыр (аралыктан) же толук өз ара аракеттенүүнүн негизинде маалыматтык жана телекоммуникациялык технологияларды колдонуу менен ишке ашырылуучу билим берүү технологиялары түшүндүрүлөт. Эмне үчүн аралыктан окутуу керек? Окутууну колдонуунун максаты студенттерге, ден соолугунун мүмкүнчүлүгүн чектелген студенттердин жашаган жери боюнча түздөн-түз билим берүү программаларын өздөштүрүү үчүн аралыктан окуу мүмкүнчүлүктөрдүн берүү болуп саналат. Мектепте болсубу нөйдөн окуган же көп ооруган балдар болушу мүмкүн.

Салттуу билим берүү системасынын урааны —билим берүү бардыгына бирдей болсо, аралык технологиялары менен окутуу ар бир окуучуга жекече багытталган окутуу системасы. Аралыктан окутууда мугалим менен студент негизинен маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен өз ара аракеттенишет жана компьютер, интернетти интенсивдүү колдонушат. Интернет аркылуу билим алууда студент: сабактар үчүн өзүнүн —окуу убактысын тандайт; ага ыңгайлуу режимде "өзүнүн өздөштүрүү ылдамдыгына жараша" нөйрөнө алат; окуу материалынын айрым бөлүктөрүнө көңүл бура алат; өзүн күн сайын текшере алат; мугалим менен көбүрөөк иштеше алат, керектүү маалыматты ындам алат. Онлайн окутуу контекстиндеги "жандуу" сабактардын максаты: Катышуучуларга курсту изилдөөнүн канттип мыкты уюштурууну нөйрөнүгө жардам берүү; Окуу үчүн оң пикир жана мотивацияны камсыз кылуу;

Эксперименталдык аянттар: Ар бир окуучунун окуусун уюштуруу үчүн эмоцияларды колдонуу Окутуунун руханий аспектилерине көңүл буруу; Окуучуларга —туурал суроолорду берүүгө жардам берүү; Окуучунун окууга болгон муктаждыгын өлчөө. *Аралыктан окутуунун кандай артыкчылыктары бар?*

Өндүрүштүнүлүк. Жаңы технологиялар визуалдык маалыматты жаркын жана динамикалуу кылууга, студенттин окуу системасы менен активдүү өз ара аракеттенүүсүн эске алуу менен билим берүү процессинин жекече курууга мүмкүндүк берет. Окуунун жеткиликтүүлүгүн жана ачык-айкындыгы, нөйдөн чыкпай эле нөйрөнүн мүмкүнчүлүгүн. Ошол эле учурда башка шаарларда жайгашкан курстарды колдонуу (Интернет аркылуу сырттан окуу) мүмкүнчүлүгүн, өз убактысын өз алдынча бөлүштүрө алуу мүмкүнчүлүгүн. Эркиндик жана ийкемдүүлүк, окуу курсун тандоо үчүн жаңы мүмкүнчүлүктөр бар. Мүмкүнчүлүгүн чектелгендер үчүн билим алуу мүмкүнчүлүгүн.

Аралыктан окутуунун индивидуалдуу (жекече) системасы. Аралыктан окутуу индивидуалдык окуунун жеке мүнөзүнө ээ, ийкемдүү келет. Окуунун темпин студент өзү аныктайт, системалар аркылуу бир нече жолу жеке сабактарга кайта алат, айрым бөлүмдөрдүн өткөрүп жибере алат ж.б. Студент окуу материалын белгилүү бир сабактын алдында эле

эмес, бнткнл окуу убактысынын ичинде нйрөнө алат, бул студентти билим алуугу ынтызар кылуу менен тереңирээк билим алууга умтултат.. Мындай система окуучуну өз алдынча алектеннгө жана өз алдынча билим бернн көнднмдөрнн өннктнрннгө шыктандырат.

Менин жеке окутуучулук ишмердннлнгнмдө аралыктан окутууну колдонуу тажрыйбасы студенттин өз алдынчалуулугун жогорулатып, аны мобилднн жана жоопкерчиликтнн болууга жеткирет. Аралыктан окутуу окуу процессин креативднн жана индивидуалдуу кылып, студентти ачат. Баалоонун субъективднн фактору алынып салынат. Топтун таасири же студенттин башка предметтер боюнча аткарган ишинин таасири жоюлат. Бирок, бардык эле аткарылган иш сыяктуу эле, аралыктан окутуунун да өзнннн кемчиликтери бар. Студент менен мугалимдин тнздөн-тнз бетме-бет байланышынын жоктугу. Эгерде окуучунун жанында билимди эмоционалдык тнрдө боёп, мактап, сунуштап, аткарылып жаткан аракетти оңдоп бере турган мугалим жок болсо, бул окуу процесси нчнн олуттуу кемчилик.

Ар дайым персоналдык компьютерге жана интернетке кирнн зарылчылыгы. Маалымат булактарына дайыма жетннннн зарылдыгы. Бизге жакшы техникалык жабдыктар керек, бирок учурда аралыктан окууну каалагандардын бардыгында эле өзнннн компютери жана интернет байланышы боло бербейт, аралыктан окуу куралдарын колдонуу нчнн атайын техникалык даярдык керек. Аралыктан окуу өзнн-өзн катуу тартипке салууну талап кылат жана анын натыйжасы тнздөн-тнз студенттин аң-сезиминин өз алдынчалыгынан көз каранды. Аралыктан окутуунун классификациясын төмөнкндөй элестете алабыз: Аралыктан окутуу

- Кайтарым байланышы

- Видеоконференция аркылуу лекциялар

- Спутник байланышы аркылуу лекциялар

- Кайта байланышсыз

- Веб курстар, веб-сабактар, веб-китепканалар

- Телевизиялык окуу программалары

- Радио окутуу программалары

- CD-ROM аркылуу лекциялар

- Сызыктуу тнзнлншн менен

- Гипертекст, сызыктуу эмес тнзнлншн менен

- Дискеттер боюнча лекциялар жана окуу куралдары

- Сызыктуу тнзнлншн менен

- Гипертексттик

- Электрондук материалдар

- Компьютердик билим бернн чөйрөлөрн -Маалымат базалары

- Билим банктары

- Электрондук китептер -Санариптик китепканалар

- Аудио жана видеопродукциялар

- Окуу курстарды камтыган аудио жана видео кассеталар

- Билим берннчн теле курстары

- Окутуучу радио берннлөр.

Электрондук окуу курстарын иштеп чыгуу өтө тнйшнктнн иш. ЭОК – электрондук окуу китеби бир эле учурда иллюстрацияларды, лабораториялык иштерди, ошондой эле билимди текшернн жана контролдоо нчнн тесттерди камтыйт. Электрондук окуу куралы өз алдынча

тема-модульдарга бөлүнгөн, алардын ар бири бир эле учурда таблицалар, мультимедиялык презентациялар, тренажерлор тириндөгү визуалдык материал болуп саналат, алар белгилни бир тематикалык аймактын бртндөй көрүнүшүн берет жана студент окутуунун варианттарын тандай алат: толук курс жана окуу процессин индивидуалдаштырууга өбөлгө тнзөт, б.а. тема боюнча же белгилни бир гана темаларды изилдөө.

Аралыктан окутуу курсун долбоорлоо. Билим берни технологияларынын курстары талаптар менен тнзлншн керек: аралыктан пайдаланууга багытталган, окуу процессинин борборунда төмөндөгнлөрдн эске алуу менен студенттин өз алдынча таанып-билни иш-аракети (окутуу, окутуу эмес) турат.

Таблица 1. Курсту долбоорлоонун тнзлншн

Бөлнк	Мазмундун элементтери		
Инструктивднн	Курс менен иштөө боюнча жалпы көрсөтмөлөр Курстун материалы менен иштөө тартиби		
Маалыматтык	Модульдар	Окуунун элементтери	Глоссарийлер
Көзөмөлдөөчнлнк	Тесттик тапшырмалар	Практикалык тапшырмалар	
Коммуникативдик	Форумдар	Чаттар	Рефлексивднн материалдар

Кыргызстанда аралыктан окутуунун өнүгүү келечеги кандай?

Бул чөйрөдө студенттер маалыматтын жөн эле пассивднн керектөөчнлөрн болбостон, окуу процессинде билим берннннн предметтик мазмуну боюнча өздөрнннн тншннннн тнзөөрн ачык көрнннп турат. Окутуунун мурунку моделин төмөнкн жоболордун негизинде жаңы моделге алмаштыруу керек: окуу технологиясынын борборунда студент турат; технологиянын маңызы – өз алдынча билим алуу жөндөмдннлннн өннктнрнн; окуучулар окууда активднн роль ойношот; кызматташуу окуу иш-аракеттеринин өзөгнн тнзөт.

Бирок, интернет-окутуу кыял эмес, бул реалдуулук. Кыргызстандын билим берни системасында аралыктан окутуунун өннннннн интернет-технологиялардын өнннннннн жараша жакшырат жана максималдуу интерактивдннлннн камсыз кылууну камтыйт. Мугалим менен чыныгы баарлашууну туурагандан кийин гана окутуу толук болоору жашыруун эмес. Аралыктан окутуу курстарын андан ары өркнндөтнн төмөнкн факторлор менен байланышкан:

Мультимедия - нднн видео жана слайд-фильмдер, анимация, графика; процесстердин жана кубулуштардын математикалык моделдерин камтыган бай интерактивдннлннн; Агымдык аудио жана видеону колдонуу; контролдук жана тесттик тапшырмалардын ар тнрдннлннн;

Мультимедиа аркасында оңой өздөштнрнлө турган чоң көлөмдөгн окуу материалы.

Дистанттык окутуунун технологияларын колдонуу - таланттуу балдар менен иштөөннн бир тнрн. Жөндөмдннлнннн аныктоочу ишенимдннн тесттер жок. Окуучунун жөндөмдннлнннн эң аз дегенде өз алдынча изденннн же илимий-изилдөө иш-аракетине активднн катышуунун натыйжасында көрннөт.

Ачылууга суусаган, нйрөннгө, табууга, изилдөөгө умтулуу башталгыч класстарда эле окуучуларда пайда болот. Класста эмгекке кызыкпаган, сөздүктөрдү жана атайын адабияттарды окуп, билимдин ар кандай тармактары боюнча суроолоруна жооп издеген мындай студенттерди көп жолуктурууга болот. Ошондуктан мектепте илим менен техникага кызыккандардын бардыгын аныктоо, алардын пландарын, кыялдарын ишке ашырууга, мектеп окуучуларын изденүү жолуна салууга, алардын жөндөмдүүлүктөрүн толук ачып берүүгө жардам берүү абдан маанилүү.

"Жөндөмдүүлүк" термини эмнени билдирет?

Күнүмдүк жашоодо жөндөмдүүлүк талантын синоними болуп саналат. Психологияда ишмердүүлүктүн бир же бир нече түрүн өздөштүрүү жана аткаруунун өзгөчө ийгилиги менен аларга болгон кызыгуу менен айкалышкан адамдын сапаты түшүнүлөт. Жөндөмдүүлүктүн белгилери бар баладан таланттуу, жаркын инсан болуп чыгабы, көп жагдайга жараша болот.

Таланттуулуктун эң популярдуу теориялык моделдеринин бири америкалык изилдөөчү *Дж.Рензулли* тарабынан иштелип чыккан концепция болуп саналат. Ал таланттуулукту үч негизги өзгөчөлүктүн жыйындысы деп эсептейт: интеллектуалдык жөндөмдүүлүктөр (ортодон жогору); чыгармачылык - жаңы идеяларды жаратууга, маселелерди чыгармачылык менен чечүүгө даяр болуу; туруктуулук (ишке багытталган мотивация). Мындан тышкары, ал билим (эрудиция) жана жагымдуу чөйрөнү бөлүп көрсөткөн. Автор өз эмгектеринде «жөндөмдүүлүк» терминин «потенциал» терминине алмаштырат. Таланттуу балдар өзгөчө окуу ийгилиги менен айырмаланат. Бул өзгөчөлүк маалыматты кайра иштетүү жана ассимиляциялоонун жогорку ылдамдыгы менен байланыштуу. Бирок ошол эле учурда мындай балдар күнүмдүк түшүнүктүн иштерге кызыгуусун тез жоготуп коюшу мүмкүн. Алар негизги нерселерге, Эксперименттик сайттарга кам көрөт.

Эксперименталдык сайттар: материалды кеңири камтуу. Мындай балдар менен иштөө кызыктуу жана кыйын; сабакта алар өзгөчө мамилени, окутуунун өзгөчө системасын талап кылат. Таланттуу балдар менен иштөө системасы төмөнкү компоненттерди камтыйт: таланттуу балдарды аныктоо – алар изденүүчү, жооп табууда өжөр, көп суроолорду берчү, ойлонууга жакын, эс тутуму жакшы;

Класста чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү - биринчи жардамчы студенттердин предметке болгон кызыгуусу. Предметке болгон кызыгууну сактоо жана окуучулардын табигый ыктарын өнүктүрүүнүн негизи; класстан тышкаркы иштерде (олимпиадалар, сынактар, илимий изилдөө иштери) жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;

Таланттуу балдардын ар тараптуу өнүгүшүнүн негизин шарттарды түзүү - баланын өз алдынча иштөөсүнө, башкача айтканда, ал милдеттерди өз алдынча коюуга жана чечүүгө жөндөмдүү болушун камсыз кылам, анткени чыгармачылык активдүүлүктүн стимулдаштыруу жана аны өз алдынча башкаруу аркылуу гана өнүктүрүүгө болот. билим берүү. Аларды өзүн-өзү тарбиялоо иш-аракетине багыттап, окуучуларга айтам, кимдир-бирөөнү ээрчисең, жолуң эсте калбайт, басып өткөн жолуң эч качан унутулбайт жана —Талант – 1% жөндөмдүүлүк 99% . Жогоруда айтылгандардан, баланын чыгармачылык дараметин сактап калуу, анын таанып-билүү активдүүлүгүн, ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүнүн негизин баланы окуу процесси менен кызыктыруу, ага өз алдынча билим алууну сунуштоо зарыл экени келип чыгат. Демек, ар бир

студентке багытталган дистанттык окутуунун технологияларын колдонууну таланттуу балдар менен иштөөнүн мүмкүн болгон формаларынын бири катары кароого болот.

Компьютердик сабаттуулук, маалыматтык компетенттиги, дүйнөлүк интернет ресурстары менен иштей билүү, керектүү маалыматты тез табуу – бул мектеп бөлүмүнүн чыныгы коюлган талаптар. Ошондуктан «Информатика жана маалыматтык технологиялар» предмети мектеп программасында эң маанилүү сабактардын бири болуп саналат.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

Андреев, А.А. Дистанттык окутууга киришүү [Текст] / А.А. Андреев. - М.: МЕСИ, 1997.

Андреев, А.В. Moodle аркылуу электрондук окутуу практикасы [Текст] / А.В.

Андреев, С.В. Андреева, И.Б. Доценко. - Таганрог: ТТИ СФУ басмасы, 2008.

Беримкулов, У., А.Өмүралиев В.Бабак. Жана Интернет Компьютер Бишкек 2004

М.Д.Сейдалиев, Р.М. Усулдук колдонмо.

Дистанттык окутуунун каражаттары. Методология, технология, аспаптар [электрондук ресурс]. - Кирүү режим: <http://edutools.h12.ru/>